

**Лілія ДЕНИСЮК,**  
викладач кафедри іноземних мов  
Рівненського державного гуманітарного університету

**Вероніка ТРОФІМЧУК,**  
викладач кафедри іноземних мов  
Рівненського державного гуманітарного університету

**Наталія ДАНІЛОВА,**  
викладач кафедри іноземних мов  
Рівненського державного гуманітарного університету

## **ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ГАЛУЗІ ГОВОРІННЯ**

*Статтю присвячено формуванню основних компонентів англомовної спеціалізованої компетенції в говорінні, описано труднощі, з якими стикаються викладачі у процесі її формування в студентів.*

**Ключові слова:** спеціалізована комунікативна компетенція, формування мовлення, іношомовне спілкування, мовна поведінка.

*Статья посвящена формированию основных компонентов англоязычной специализированной компетенции в устной речи, описаны трудности, с которыми сталкиваются преподаватели в процессе ее формирования у студентов.*

**Ключевые слова:** специализированная коммуникативная компетенция, формирование устной речи, иноязычное общение, языковое поведение.

*The article deals with forming main components of English special competence in speaking and difficulties that teachers have in the process of its forming in their students.*

**Key words:** specialized communicative competence, forming of speaking, foreign communication, language behaviour.

**Постановка проблеми.** В сучасних умовах поняття англомовної спеціалізованої комунікативної компетенції в говорінні постійно уточнюється і наповнюється новим змістом, адже англійська мова – це, перш за все, мова науки й бізнесу. Завдяки процесам глобалізації все більше людей сьогодні розмовляють саме англійською мовою, а кількість тих, хто не є носіями цієї мови, перевищує кількість тих, для кого вона є рідною [4]. Таким чином, виникає необхідність удосконалення формування спеціалізованої комунікативної компетенції у галузі говоріння.

**Актуальність дослідження.** Знання іноземних мов – важлива передумова для особистих, культурних, професійних та економічних контактів. Основною метою навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах стає вміння

студентів перетворити її на інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. Формування у молодих людей умінь і навичок іншомовного спілкування передбачає досягнення ними такого рівня комунікативної компетенції, який буде достатній для здійснення спілкування в певних комунікативних сферах. Із позицій державної мовної політики навчання іноземних мов є одним із пріоритетів сучасної освіти.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Розробці комунікативного методу присвятили свої дослідження багато наукових колективів та методистів у різних країнах світу. Найбільш вагомий внесок в його обґрунтування зробили Г. Уїдоусан та У. Литлвуд (Англія), Г. Е. Піфо (Німеччина), Ю. І. Пассов (Росія).

Проте на сьогоднішній день питанню формування спеціалізованої комунікативної компетенції у галузі говоріння приділяється недостатньо уваги.

**Мета статті** – охарактеризувати спеціалізовану комунікативну компетенцію в галузі говоріння; звернути увагу на особливості, пов'язані з формуванням мовлення в студентів; використовуючи умовно-комунікативні вправи для формування мовленнєвих навичок, виокремити труднощі, що виникають у студентів у ході іншомовного спілкування.

**Виклад основного матеріалу.** На сучасному етапі розвитку англійська мова є інструментом спілкування представників різних країн. Її інтернаціоналізація нерідко призводить до виникнення низки проблем, пов'язаних із визначенням цілей навчання.

Важливою проблемою в навчанні англійської мови є формування у молодих людей англійської професійно спрямованої комунікативної компетенції, під якою розуміють здатність особистості спілкуватися за допомогою мови, тобто передавати думки й обмінюватися ними у процесі взаємодії з іншими учасниками мовної ситуації, правильно використовуючи систему мовних і мовленнєвих норм [3].

Також варто зауважити, що іншомовна комунікативна компетенція – це здатність та готовність того, хто навчається, здійснювати іншомовне міжособистісне і міжкультурне спілкування з носіями мови. У зв'язку з цим стає зрозумілим, що комунікативна компетенція являє собою наперед задані вимоги до освітньої підготовки тих, хто навчається. Наприклад, комунікативна компетенція мовця характеризується індивідуальністю й динамічністю, а рівень її сформованості виявляється у процесі спілкування [1].

Усі компоненти комунікативної компетенції формуються на основі знань та умінь, набутих у ході навчання. Так, традиційним компонентом лінгвістичної компетенції є говоріння – продуктивний вид мовленнєвої діяльності, за допомогою якого (разом з аудіюванням) здійснюється усне вербальне спілкування. В основу говоріння покладено лексичні й граматичні навички, а отже, у більшості методів навчання воно є одним із найважливіших напрямів викладання.

Психологічна структура акту говоріння включає такі чотири фази:

- *спонукально-мотиваційну*, при якій проявляється потреба людини у спілкуванні під впливом певного мотиву і при наявності певної мети висловлювання;

- *аналітико-синтетичну*, представлену у вигляді «згорнутих» розумових дій із програмування та формулювання думок (внутрішнє оформлення висловлювання, добір слів і граматичне прогнозування);

- *виконавчу*, що передбачає звукове та інтонаційне оформлення думки;

- *контролюючу*, завдання якої – сигналізувати про можливі помилки і сприяти їх усуненню (контроль передбачає наявність у мовця еталону, який формується у результаті мовної практики).

Досить часто у зв'язку з несформованістю комунікативних умінь у ході іншомовного спілкування студенти відчувають певні труднощі. Наприклад:

- **Зустрічі й дискусії** – не володіють стратегією комунікативного розгортання ситуацій, не вміють підібрати потрібні для певної ситуації спілкування мовні формули й кліше.

- **Надання інформації** – не мають досвіду публічних виступів, не знають правил проведення презентацій, а отже, неспроможні віддавати розпорядження, інструкції тощо.

- **Телефонне спілкування** – відчувають труднощі під час розмови з людиною, яку не бачать, соромляться перепитувати, не вміють встановлювати контакт і вчасно закінчувати розмову, не дотримуються форм ввічливості.

- **Етикетне спілкування** – при встановленні особистих контактів не завжди володіють формами етикету, часто не відчувають контекстуальної і значеннєвої різниці між певними фразами, наприклад, *How are you?* та *How do you do?* [2].

Із метою ефективного навчання говоріння заняття повинні будуватися таким чином, щоб максимально допомогти студентам вільно розмовляти іноземною мовою. Для цього слід створити такі умови, за яких говоріння на задану тему буде природно вмотивованим, надати молодим людям можливість не лише вільно висловлюватися, а й коментувати думки інших, забезпечити в аудиторії умови взаємосприйняття, акцентування довіри, поваги до кожного з метою реалізації можливостей усіх учасників мовної ситуації. Для досягнення ефективності навчання говоріння та формування мовленнєвих навичок значну частину часу слід присвятити виконанню умовно-комунікативних вправ [3, с.12].

Використання студентами на заняттях певних мовних ситуацій, які вони згодом зможуть відтворювати у реальному житті, значною мірою підвищує їх інтерес до вивчення іноземної мови. Виникає внутрішня мотивованість, створюються можливості для вираження у мовленні власних поглядів, думок тощо.

Із метою ефективного засвоєння програмового матеріалу з іноземної мови варто у роботі доречно використовувати слайди, аудіо- та відеокасети, роздатковий та дидактичний матеріал, практикувати ігрові ситуації, лексичні, граматичні та рольові ігри, ігри-змагання, а також мовні вправи.

Сучасні методисти у навчанні говоріння виокремлюють як спеціальні, так і неспеціальні мовні вправи.

*Спеціальні мовні вправи* застосовуються, аби навчити студентів використовувати в певних ситуаціях підготовлені зразки, відомі конструкції. При виконанні означених вправ варто уникати перекладу. Вони можуть супроводжуватися логічним аналізом, що допомагає осмислити зміст.

До спеціальних мовних вправ відносять вправи, спрямовані на сприйняття загального змісту, виділення окремих значеннєвих груп, на розвиток уміння співвідносити частини і ціле в процесі слухового сприйняття, знаходити головну думку, основний зміст, розуміти ціле, незважаючи на наявність важких для розуміння частин (слів і речень), здогадуватися про призначення окремих елементів на основі розуміння цілого, тобто використовувати у процесі слухового сприйняття мовну і логічну здогадки.

*Неспеціальні мовні вправи* спрямовані на навчання не тільки аудіюванню як засобу мовленнєвої діяльності, а й говорінню та читанню [2, с.36].

**Висновки.** Зважаючи на викладене вище, зазначимо, що процес формування в студентів спеціалізованої комунікативної компетенції в галузі говоріння має дуже складний характер. У зв'язку цим викладачу у його щоденній діяльності необхідно враховувати її багатокомпонентну структуру, поступово формуючи в студентів необхідні вміння та мовну поведінку, які у майбутньому дозволять їм спілкуватися англійською мовою більш вільно та впевнено.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К. : Ленвіт, 2003. – 261 с.
2. Вайсбурд М. Л. Обучение учащихся средней школы пониманию иностранной речи на слух / М. Л. Вайсбурд. – М. : Просвещение, 1965.
3. Личко Л. Я. Формування у майбутніх менеджерів-економістів англійської професійно спрямованої компетенції в говорінні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Лідія Яківна Личко; Київ. нац. лінгвіст. ун-т. – К., 2009. – 23 с.
4. Структура и содержание образовательного стандарта в области иностранного языка на основе компетентностного подхода: компетенции и критерии оценки [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http://www.relod.ru/teachers/teachers\\_english/articles/](http://www.relod.ru/teachers/teachers_english/articles/).
5. Crystal D. English as a Global Language / D. Crystal. – 2-nd ed. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 2003. – 229 p.
6. Ellis M. Teaching Business English / M. Ellis, C. Johnson. – Oxford : Oxford Univ. Press, 1994. – 238 p.

Дата надходження до редакції: 15.05.2013 р.